

Moje izkušnje s plemenilno postajo v letošnji sezoni

Na sestankih, ki smo jih imeli vzrejevalci matic, smo se večkrat pogovarjali tudi o plemenilnih postajah. Letos sta nas Kmetijski Inštitut in ČZS spodbudila, da bi tudi sami pripeljali nekaj svojih plemenilnikov na plemenilno postajo Lučka Bela.

Moje matice so se plemenile dvakrat, konec julija in začetek avgusta. Oprašitev je bila 70 %. Odločil sem se, da prvič pripeljem linije enega matičarja in drugič drugega. Polovico vseh teh matic sem dal v panje, kjer jih bom naslednje leto spremljal in testiral, polovico pa sem jih prodal kupcem. Pričakujem, da bodo nekatere od matic, ki so se plemenile v Lučki Beli, primerne za vzrejni material za vzrejo matišnjakov in posledično vzrejo gospodarskih matic. Vzrejnih matic ne potrebujem številčno veliko, tiste, ki pa so, morajo biti kakovostne.

Zakaj sem se odločil, da peljem svoje plemenilnike v Lučko Belo? To je odlična priložnost, saj se na plemenišču

matice prašijo z izbranimi trotovskimi linijami. Dobrih plemenskih matic ni nikoli preveč. Čebelarji upravičeno pričakujejo, da bo matica, ki jo bodo kupili pri vzrejevalcu, dala dobre oziroma zelo dobre rezultate. Kot vzrejevalec lahko poleg tehnologije vzreje vplivam tudi na izbiro matičarja, kar pa je dolgoletni oziroma celo večni proces. Za vsak termin prihoda sem se uskladil s skrbnikom plemenilne postaje Tomažem Lesnjakom, ki mi je razkazal plemenišče. Postaja je lepo urejena, prostor za plemenilnike je varovan in zaščiten pred medvedi. Pri prevzemu plemenilnikov sva z njim preverila uspeh oprašitve. Za vsako oprašeno matico sem prejel kartonček s poreklom trotovske linije. Ta mi služi kot dokazilo, da se je matica prašila na plemenilni postaji Lučka Bela. Želim si, da bi vzpostavljeni model plemenitve nudil dolgoročno podporo vzreji kakovostnih čebeljih matic v Sloveniji.

Janko Bukovšek, vzrejevalec

Bršljan – naša priložnost ali naša poguba?

Marija Sivec

cebelarstvo.lucka@gmail.com

Naše podeželje se zarašča. Izginjajo košenice, položni travniki, ponekod se z drevjem in grmovjem zaraščajo že tudi ravninski travniki. Kmetov je čedalje manj, zanje je dobre, obdelovalne zemlje dovolj, vsa druga zemlja pa je prepuščena sama sebi. Lastniki posameznih zemljišč pogosto sploh ne vedo, kje imajo svoje parcele, še posebej, ko gre za gozd. Nekateri morda, če potrebujejo drva, podrejo kako drevo, tu se pa tudi konča. Da pa bi ga negovali?

Posledica tega je, da se v takih gozdovih močno razrašča bršljan. Nekateri čebelarji so nad tem navdušeni, jaz pa pač ne.

Bršljan je ovijalka, plazi se po drevesu, in ko zraste do drevesne krošnje, med vejami naredi svojo lastno krošnjo. Včasih kmetje niso pustili, da bršljan rase po drevesu, trgali so že mlade poganjke, ker je veljalo, da bršljan drevo uduši in bo propadlo, preden doseže pričakovano debelino in starost. Danes mladi gozdarji opravičujejo prisotnost bršljana s tem, da je koristen, ker njegovo seme lahko pozimi jedo ptice. Pa naj razume, kdor more.

V večjem delu Slovenije je bršljana malo, ali pa vsaj ne med (še) dovolj, da bi čebelarjem delal resne težave, razen ponekod na Primorskem. Bršljan cveti septembra, prve donose nam tehtnica pokaže okrog 5. septembra. Če je lepo vreme, cveti zelo dolgo, tudi še prve dni oktobra, in če ga je dovolj, so tudi donosi taki, da bi se (neizkušenemu) čebelarju smejalo. Kak dan je lahko tudi po 2, 3 kg ali pa še več.

Bršljan, ko med, s sabo prinese kup težav. Ena prvih je ta, da cveti septembra, ko se narava in naše čebele že pripravljajo na zimo, druga pa je, da **bršljanov med kristalizira** že v satju. Tudi ko ga je malo, le nekaj kilogramov na panj, je to lahko težava. Jeseni čebele vse, kar najdejo v naravi (ali v pitalniku), nosijo čim bližje gnezda, v venec ob zalegi, ki je v obliki luninega krajca. To lahko pomeni, da ko pride ohladitev in se čebele stisnejo v gručo, bo ta, sedaj kristalizirani med (ki ga čebele ne morejo jesti, ker je »beton«) preprečil, da bi čebele prišle do višje ležečega kakovostnega medu. Vemo, da se čebele v zimskem času pomikajo navzgor po milimetrih, in če je mraz, je zanje že 2 cm debel »lunin krajec« nepremostljiva ovira in lahko od lakote odmrejo.

V krajih, kjer med bršljan, je težava tudi višina sata. Jeseni je zalege nekaj manj, nad zalego so pa različno visoki venci medu.

Čebele medicine ne bodo nosile nad vence, temveč pod njih. Visoki sati (DB) imajo na sredini tudi pet in več centimetrov visoke vence zimskih zalog, čez to višino pa čebele ne bodo šle. Veliko bolje se obnesejo nižji sati, vendar

morajo ti panji imeti celo poletje še medišče z zimskimi zalogami. Tako bo matica na plodiščnih satih pozno poleti zalegala visoko pod zgornje letvice satov, čebele pa bodo hrano raje nosile v medišče.

Naslednja težava je, da med zadnjo, lipovo pašo in bršljanom mine mesec in pol, ko nič ne med. Čebele v tem času (vsaj v naših krajih Ročinj, Kanal je tako) pojedjo že znaten delež medenih zalog, ki smo jim jih pustili v plodišču, zato jih je treba krmiti, sicer bodo oslabele. Vsako leto smo v dilemi, koliko jim dodati. Deset kilogramov, manj, več?

Tisti, ki mu v okolici med bršljan, ne more brez čebelarke tehtnice. V spomladanskem času lahko tudi brez nje predvidevamo, kaj se bo dogajalo v naslednjih tednih, in če naredimo napako, sezona še traja, jo imamo čas popraviti.

Tu pa je jesen, časa za popravilo ni in napake se maščujejo s smrtjo čebeljih družin.

Če je medenje bršljana slabo, do 1 kg na dan, jih lahko (pravzaprav jih **moramo**) krmito z enako količino sladkorne raztopine, kot je donos v naravi. Čebele v panju sladkor in medicino zmešajo, hrana ne kristalizira in – to je to.

Če so pa donosi večji, 2, 3 kg na panj, ali celo več, pa krmljenje med medenjem sploh ne pride v poštev. Tak med bo treba iztočiti, čim prej.

Bršljan, kolikor izkušenj imam z njim v zadnjih 13 letih (ni medil čisto vsako leto), že v satju kristalizira. Ne glede na to, koliko je medilo, ali kakšne so bile temperature, se kristalizacija pojavlja, najprej po malem, zadnje dni septembra pa hitro in močno. Zato potrebujemo rezervno satje.

Nekoč so nas učili, da je **med zrel v štirih dneh**, v tem času ga čebele dovolj zgostijo in ni težav s preveč vode. Res je. Pri bršljanu se tega držim in nimam težav. To pomeni, da ob dobrem medenju, če je nuja, lahko točim med na štiri dni.

Na območju medenja bršljana imamo dve vrsti panjev, DB ($v = 30$ cm) in DN ($v = 22$ cm). Zadnja leta prakticiramo tako, da avgusta čebele temeljito nakrmimo. Tako imajo DB-panji v začetku septembra nad plodiščem vsaj 5 cm visoke vence s hrano, prav tako pa tudi krajne sate.

Ko začne tehtnica kazati donose, iz DB-panja poberemo dva krajna medena sata, razmaknemo drugo satje in vmes,

nekje na tretjini, vstavimo dva prazna, z risalnimi žeblički označena sata. Pri močnem medenju ta dva sata čebele zelo hitro napolnijo z medom, ko ju poberemo ven, vstavimo dva druga, in tako delamo, dokler je paša.

Konec septembra je v teh panjih zalega običajno na štirih do šestih satih, zato ob koncu medenja poberemo vse nezaležene, vstavimo dva lepa, iztočena sata in vrnemo krajna sata z zimsko zalogo, ki jo v glavnem sestavlja sladkor. Krmimo, da si nanesejo še malo zaloge med satje. Ni nujno, da je panj poln satja, včasih zazimimo tudi na sedmih ali osmih satih.

DN-panji imajo dve nakladi, predeljeni z matično rešetko. Spodaj je gnezdo, zgoraj pa zimске zaloge. Tudi tu avgusta družine temeljito nakrmimo. Ko septembra tehtnica začne kazati donose, iz medišč poberemo polovico najtežjih satov in jih nadomestimo z (označenimi!) praznimi sati. Večino nabrane medicine čebele nanosijo v te sate, zato točimo samo te. Po koncu paše poberemo iz panjev vse označene sate, druge razmaknemo in na sredino, nad gnezdo, vrnemo sate z zimsko zalogo, ki smo jo na začetku medenja pospravili v skladišče.

Pravijo, da je previdnost mati modrosti. To je edini letni čas, ko čebelar lahko povzroči čebelji rop, čeprav je v naravi paša. Ne glede na to, da so donosi, čebele čutijo jesen, hitro se vznemirijo in stikajo. Satje mora biti za zaprtimi vrati, za mrežo ali drugače pokrito, panj mora biti hitro pregledan in čebele in satje hitro vrnjeni v panj. Na enem takem stojišču imamo 70, na drugem 50 panjev. Včasih lahko na enem stojišču obdelamo po 20, kak dan pa samo po 10 družin, potem ne gre več.

In na koncu sledi še zdravljenje. Kdaj, kako, s čim? Bo medilo, ne bo? Bomo zdravili konec julija ali bomo čakali oktober?

Pri nas na Primorskem že dolga leta delamo po istem principu, in očitno se obnese. Konec julija, po točenju, vstavimo v panje testne vložke, da vidimo, koliko pade varoj, in se na tej osnovi odločimo, ali avgusta bomo, ali ne bomo zdravili. Po navadi ne pade kaj dosti, zato na teh dveh stojiščih počakamo do oktobra, na konec medenja bršljana.

In še ukrep, brez katerega ne gre – med letom iz teh družin, z odvzemanjem čebel in zalege, naredimo vsaj še polovico toliko družin, kolikor jih je tu. Seveda jih odnesemo drugam, kjer jeseni ni bršljana. Zgodilo se nam je namreč že, da je bilo neko zimo medenje bršljana vzrok za izgubo polovice vseh tisto zimo odmrlih družin.

Verjemite mi, da sem se slabo počutila. Tistih nekaj kilogramov bršljanovega medu, ki jih družine naberejo in jih čebelar proda, ni vrednih smrti čebelje družine, še posebej, če veš, da bi se z malo več dela in predvsem več znanja temu lahko izognil. ◆